

Prof. univ. dr. VICTOR MUNTEANU
– coordonator –

Conf. univ. dr. MARILENA ZUCA
Dr. NARCISA ANDREI

Lector univ. dr. ALICE ȚÎNȚĂ
Drd. VIRGIL ȘTEFAN

CONTROLUL FINANCIAR – CONTABIL
LA ÎNTREPRINDERI ȘI INSTITUȚII PUBLICE
– TEORIE ȘI PRACTICĂ –

- concepte, metodologie, reglementări, cazuri aplicative -

Copyright © 2012, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

**Controlul financiar-contabil la întreprinderi și instituții publice :
teorie și practică : concepte, metodologie, reglementări, cazuri
aplicative / Victor Munteanu, Marilena Zuca, Alice Țițță, ... –
București : Pro Universitaria, 2012
Bibliogr.
ISBN 978-606-647-410-8**

I. Munteanu, Victor
II. Zuca, Marilena
III. Țițță, Alice-Emilia

336.148
657.63

PREFAȚĂ

În cadrul reformei economice din Țara noastră – aflată încă în curs de desfășurare – actul managerial presupune, ca un tribut deosebit de important, **controlul** permanent și sistematic asupra activităților economice ale întreprinderii – indiferent de structurile organizatorice și forma de proprietate în care acestea se realizează, precum și asupra activității unităților administrativ-teritoriale sau ale instituțiilor publice care gestionează bunuri – atât din domeniul public, cât și din cel privat, ale statului.

Controlul este o funcție a conducerii care asigură cunoașterea și perfecționarea modului de gestionare a patrimoniului și de orientare, organizare și desfășurare a activității de producție, reparație și desfacere:

Cunoașterea, de către factorii interesați a modului de desfășurare a activităților economice în condiții de legalitate și liberă inițiativă este o cerință a conducerii pe baza criteriilor de profit.

Cunoașterea este un obiectiv necesară și conducerilor societăților comerciale (întreprinderilor) din orice domeniu de activitate în vederea ghidării acțiunilor orientate către eficiență maximă. De asemenea, cunoașterea situației economico-financiare a întreprinderilor servește în luarea deciziilor referitoare la colaborările reciproce.

În condițiile economiei de piață, **controlul**, ca formă de cunoaștere are în vedere:

Interesele agenților economici (societăților comerciale) bazați pe profit, interesele terților agenți economici și interesele statului.

Prin **control**, conducerea își asigură informarea **dinamică** și **reală**, ceea ce determină concluzii de valoare și decizii de calitate.

Controlul pătrunde în esența fenomenelor și contribuie efectiv la o conducere științifică și eficientă, sesizează aspectele negative în momentul în care acestea se manifestă ca tendință și intervine operativ pentru prevenirea și lichidarea cauzelor care le generează.

Controlul nu se rezumă să constate manifestarea neajunsurilor ci contribuie și la previziunea desfășurării activității, a posibilităților apariției deficiențelor și anomaliilor.

Pentru obținerea profitului maxim, pe lângă evaluarea rezultatelor în raport cu obiectivele stabilite, controlul contribuie și la prevenirea tendințelor și fenomenelor care necesită decizii de corecție.

Controlul în România se efectuează de către Curtea de Conturi, Ministerul Finanțelor Publice prin Ageția Națională de Administrare Fiscală – Direcția Generală de Inspecție Fiscală, Garda Financiară și Autoritatea Națională a Vămilor. Aceste organisme realizează un control extern în ceea ce privește obligațiile diferitelor instituții publice, unități economice etc., precum și un control intern al activității proprii. La rândul lor agenții economici organizează **controlul financiar propriu** necesar bunei gestionări a patrimoniului, iar instituțiile publice au reglementate **controlul intern**, **auditul public intern** și **controlul financiar preventiv**, cu privire la utilizarea fondurilor publice și administrarea patrimoniului public.

Dezvoltarea economică socială a țării în perioada de tranziție și consolidare a economiei de piață presupune cunoașterea temeinică de către stat a legităților universale valabile, a legilor economice proprii economiei de piață, precum și aplicarea lor justă la

condițiile concrete din țara noastră. Asigurarea cerințelor esențiale ale legilor economice presupune perfecționarea continuă a activităților economico-sociale, a formelor și metodelor de conducere a întregii economii. Realizarea acestui deziderat impune din partea statului nu numai elaborarea de acte normative ci și **organizarea și exercitarea unui control ferm și riguros asupra întregii economii.**

Aceasta demonstrează **necesitatea activității de control** determinată de cauze obiective și în primul rând de formele de proprietate, producția de mărfuri și de acțiunea legilor economice specifice economiei de piață.

Toate aspectele menționate mai sus sunt tot atâtea idei ce conturează faptul că între metodele administrative de conducere, **un loc aparte, prioritar, îl ocupă controlul**, sub multiplele sale forme de manifestare, căruia îi este consacrată această lucrare.

În acest context, lucrarea se ocupă cu studiul metodologiei, precum și a organizării și exercitării activității de control financiar-contabil, atât din punct de vedere practic-aplicativ.

Demersul său metodico-didactic își propune să ofere celor interesați modalitățile cele mai eficiente pentru înțelegerea și aprofundarea tuturor aspectelor legate de controlul *financiar-contabil*, să le formeze o gândire logică, independentă în practicarea acestei profesii, precum și deprinderile necesare.

În acest sens, lucrarea se adresează, *în primul rând*, celor care în facultăți (licență și master) sau alte forme de pregătire profesională studiază controlul financiar-contabil.

Ea este destinată, *în al doilea rând*, practicienilor în domeniul controlului financiar-contabil, inspectorilor fiscali, experților contabili, analiștilor financiari și altor specialiști care doresc să aprofundeze valențele informaționale ale acestui domeniu.

La redactarea lucrării ne-au folosit de o bogată legislație și literatură străină, dar mai ales autohtonă. Adresăm mulțumiri normalizatorilor români (Ministerul Finanțelor Publice, Curtea de Conturi, ș.a.) pentru străduința de a crea și perfecționa un *sistem de control financiar*.

Apreciem, de asemenea, interesul și competența profesională a specialiștilor din învățământul superior, cercetare și practică în domeniul controlului financiar-contabil pentru cărțile, studiile și punctele de vedere proprii ce au văzut lumina tiparului și care ne-au fost de un real folos în redactarea lucrării.

Ne-am bucurat de sprijinul calificat al editurii, tipografiei, redactorului și procesorilor de text, care s-au îngrijit de pregătirea operativă și apariția în cele mai bune condiții a lucrării, drept pentru care le mulțumim.

Mulțumim, aprioric, cititorilor noștri, studenți (licență și master), cadre didactice, specialiști care vor avea răbdarea și interesul să lectureze și să folosească această carte.

Suntem conștienți de faptul că lucrarea poate fi îmbunătățită, că poate face obiectul unor reflecții critice, unor sugestii și propuneri. De le așteptăm cu atenția cuvenită și pe care le vom recepționa cu plăcere și distinsă considerație și le vom avea în vedere la o eventuală ediție.

București, noiembrie 2012

În numele autorilor,
coordonator,
Prof. univ dr. Victor Munteanu

CAPITOLUL I

CONTROLUL FINANCIAR CONTABIL: CONCEPT, OBIECTIVE, FUNCȚII, FORME

1.1. CONTEXTUL GENERAL ȘI NECESITATEA OBIECTIVĂ A CONTROLULUI FINANCIAR – CONTABIL

1. CONTEXTUL GENERAL

Societatea românească a parcurs o perioadă de profunde transformări, generate de trecerea de la un sistem social, politic și economic centralizat la un sistem democratic care preocupă, atât economiștii, oamenii de acțiune - guvernanți și politicieni - cât și oamenii de știință, ceea ce pune în centrul întrebărilor și implicit al răspunsurilor, problematica economică.

Trecerea României la o economie de piață, al cărui fundament îl constituie proprietatea privată și al cărui mecanism presupune coroborarea și îmbinarea organică a legilor pieței cu acțiunea statului, s-a dovedit a fi un proces complex și cu largi implicații, un proces dificil și de durată. Economia de piață nu este lipsită, însă, de inechități și abuzuri, iar unele dintre acestea sunt grave, dar, în același timp, este evident faptul că întreprinderea particulară, modernă și spiritul întreprinzător, cuplat cu democrația politică, oferă cea mai bună perspectivă de păstrare a libertății pe multiple planuri și oferă cele mai accesibile căi de dezvoltare economică și prosperitate generală. Premiza libertății, a riscului și a șansei este factorul care leagă economiile de piață moderne cu democrația politică.

Autonomia agenților economici poate fi înțeleasă numai într-un sistem de interacțiuni și interdependențe în care fiecare, indiferent de domeniul și forma de organizare a activității sale, are nevoie de ceilalți, conduși ei înșiși de propriile lor interese. Într-o economie de piață, în care activitățile economice se concretizează în obținerea profitului și a satisfacțiilor, această libertate a agenților economici trebuie înțeleasă ca o răspundere, ca o imensă responsabilitate pe care aceștia o au față de sine, față de ceilalți, față de societate.

În societatea contemporană, economia de piață, ca o formă de organizare a vieții economice, în care raportul dintre cerere și ofertă determină principiile de prioritate în organizarea producției și realizarea bunurilor, are ca "actor" principal agentul economic-firma (întreprinderea). În condițiile unor restricții obiective cum ar fi cele materiale, umane, financiare, sociale, informaționale, legislative etc., precum și ca urmare a unei intervenții mai mult sau mai puțin ample a autorităților publice, agentul economic are libertatea de decizie și de mișcare, hotărând autonom ce, cum, cât și chiar pentru cine să producă, să consume, să investească, să economisească, urmărindu-și propriile interese de a obține profit sau cel mult de a supraviețui.

Economia de piață, în esența sa este o economie mixtă, mai mult sau mai puțin liberă, guvernată de legi specifice acesteia, între care cele ale pieței sunt determinante -

jocul prețurilor, profitul, presiunea concurenței, incertitudinii și riscului etc. Într-un asemenea context, agentul economic-firma, este obligat să le cunoască și să le respecte întrucât el este un element component care se mișcă într-un mecanism economic, concurențial, căruia trebuie să i se integreze pentru a-și asigura funcționarea.

Semnificativ în acest sens este faptul că într-o economie de piață responsabilitatea socială a firmei, aceea de a-și folosi resursele și de a se lansa în activități desemnate să-i crească profitul, funcționează atâta timp, cât respectă regulile jocului presupunând o competiție deschisă, dură, dar liberă și corectă. În același timp este responsabilitatea celorlalți dintre noi de a stabili un cadru legal, astfel încât, “un individ, urmărindu-și propriul interes să fie condus de o mână invizibilă”, așa cum nota Adam Smith, “spre un scop public sau un bine social care a fost în intenția sa”. Dar această responsabilitate socială, agentul economic nu și-o asumă întotdeauna automat și direct, deoarece ea nu constituie, în totalitate, un obiectiv esențial al preocupărilor sale.

Abordarea globală a firmei (întreprinderii) ca agent economic, ne obligă să relevăm faptul că, pe fondul unei responsabilități sociale - mai mult sau mai puțin conștientizate, firma (întreprinderea) urmărește, așa cum s-a mai precizat, *obiective multiple*, și este supusă în același timp unor restricții (constrângeri) economice și sociale. Altfel spus, activitatea și responsabilitatea firmei (întreprinderii) nu poate fi explicată și stăpânită într-o economie de piață numai printr-o optică pur economică. Pe de o parte, problematica teoretică și practică în domeniu relevă că întreprinderea privată urmărește trei scopuri principale - supraviețuirea, profitul și dezvoltarea. Pe de altă parte, agentul economic este supus diferitelor presiuni din partea statului, sindicatelor, asociațiilor de consumatori care îl obligă să-și asume obiectivele sociale, etice și ecologice, adesea în concurență cu obiectivul lui pur economic.

Obiectivele firmei (întreprinderii) vizează, în esență, obținerea de profit dar în același timp supraviețuirea, dezvoltarea și chiar perenitatea acesteia, care la rândul lor decurg din scopurile financiare - echilibru, rentabilitate și creștere. Toate aceste activități ale întreprinderii se desfășoară într-un mediu social specific constituit din: salariați, furnizori, creditori, clienți, sistemul bancar, instituțiile financiare etc., care la rândul lor există în mediul general social al economiei de piață ce cuprinde: cadrul economic, cadrul juridic, influențele guvernamentale, influențele internaționale, factorii socio-culturali, factorii demografici etc.

Plecând de la faptul că scopul primar al oricărui agent economic este de a obține un profit corespunzător în raport cu resursele utilizate, în acest cadru, aspectul de prim ordin al managementului este administrarea resurselor, gestiunea economică și în speță, gestiunea financiară. În literatura economică managementul este frecvent asimilat “dirijării judicioase a resurselor umane, materiale și financiare” în scopul funcționării echilibrate a fiecărei subdiviziuni structurale și a unității în ansamblu.

În economia de piață orice agent economic dorește să realizeze profit. Agenții economici sunt supuși *examenului riguros, exigent, dar drept al pieții*, având la bază raportul cerere-ofertă, care operează după criteriul eficienței, al concordanței activităților economice cu nevoile reale ale consumatorilor. În aceste condiții pentru a produce profit, agenții economici trebuie să aibă o *înalță capacitate de adaptare la cerințele și legitățile pieței*, ale concurenței locale. Pe lângă inițiativa liberă și aportul material, financiar, uman-fizic și de inteligență - *o condiție esențială a obținerii profitului este informația*

operativă și reală cu privire la patrimoniul, activitatea economică și comercială desfășurată și rezultatele acesteia - profit sau pierdere.

Cunoașterea condițiilor economice și financiare, în raport cu cerințele și legitățile pieței în care se derulează activitatea agenților economici, previne situațiile de încetare a plăților și de faliment, asigură profitul. *Cunoașterea situației patrimoniului*¹, a capacității acestuia de a genera profit, a solvenței comerciale ori de faliment în care se pot afla agenții economici, la un moment dat, *este asigurată cu ajutorul atât al contabilității reale, operative și științific organizate, cât și al controlului financiar - contabil, organizat și exercitat în mod exigent și competent.*

În condiții de legalitate și liberă inițiativă, cunoașterea de către factorii interesați a acestor obiective este o cerință esențială a conducerii pe baza criteriilor de profit. Informația de calitate, reală și operativă a situației economice și financiare și a evoluției acesteia previne riscurile, deficiențele, lipsurile, în general ineficiența și asigură libera inițiativă economică în condiții de concurență loială.

Cunoașterea este necesară, în primul rând conducerii agenților economici (companii naționale, societăți comerciale, societăți agricole, alte categorii) și personalului acestora și în al doilea rând, se știe că orice agent economic are nevoie de un grad ridicat de încredere - certitudine din partea terților agenți economici, parteneri de afaceri.

Această cunoaștere a situației patrimoniale și financiare a agenților economici se realizează cu ajutorul documentelor primare și a evidenței tehnico-operative și contabile. Asigurarea corectitudinii, exactității și realității acestor informații constituie o problemă de mare răspundere a controlului financiar-contabil.

Prin *control*, conducerea își asigură informarea dinamică, reală, preventivă, care ridică valoarea concluziilor și calitatea deciziilor. *Controlul* pătrunde în esența fenomenelor și contribuie efectiv la conducerea științifică și eficientă, sesizează aspectele negative în momentul în care acestea se manifestă ca tendință și intervine operativ pentru prevenirea și lichidarea cauzelor. *Controlul* nu se rezumă să constate manifestarea neajunsurilor, nu este numai concomitent și ulterior, ci, în primul rând, este bazat pe previziunea desfășurării activității, a posibilităților apariției deficiențelor și anomaliilor. Pentru obținerea profitului maxim, pe lângă evaluarea rezultatelor în raport cu obiectivele și normele stabilite, controlul contribuie și la prevenirea tendințelor și fenomenelor care necesită decizii de corecție.

Controlul asigură perfecționarea, creșterea profitului în condiții de concurență liberă și loială. Controlul, ca formă de cunoaștere este lipsit de sens dacă nu se manifestă și ca formă de perfecționare a modului de gestionare a patrimoniului și de organizare și conducere a activității agentului economic.

Controlul este o necesitate obiectivă și subiectivă, dar nu este un scop, ci un mijloc de perfecționare a activității executive, inclusiv a procesului de conducere a acesteia.

În același timp, în cadrul relațiilor și interrelațiilor dintre agenții economici, care se creează în condițiile economiei de piață, controlul, prin activitatea sa, poate contribui nu numai la bunăstarea și prosperitatea agenților economici ca atare, ci și la creșterea economică, la progresul tehnic și economico-social, la competitivitatea și deschiderea economiei românești, atât de necesară.

---

¹ Colasse B, 2009, Analiza financiară a întreprinderii, traducere Neculai Tabară, Editura TipoMoldova, Iași

2. NECESITATEA OBIECTIVĂ A CONTROLULUI FINANCIAR-CONTABIL

Explicarea în detaliu a problemelor ce fac obiectul controlului în general și cu precădere a celui financiar creează condițiile fundamentării științifice a activității de control.

Una dintre aceste probleme deosebit de importante pentru înțelegerea caracterului științific al activității de control se referă, în primul rând, la faptul dacă controlul este sau nu o necesitate obiectivă. Pornind de la acest considerent, urmează a fi abordate celelalte probleme care se pot grupa astfel: trăsăturile fundamentale ale controlului; principiile organizatorice ale controlului; funcțiile controlului; obiectul controlului; metoda controlului.

Atât teoria cât și practica dovedesc și demonstrează în mod indubitabil existența, pe de o parte a bazei economice, iar pe de altă parte a suprastructurii generată de baza care explică că indiferent de voința oamenilor aceștia intra în relații de producție și totodată în relații de schimb în postura de cumpărători și producători, adică într-un sistem de concurență (sistem economic unde fiecare are libertatea să producă și să vândă ce-i convine în condițiile cele mai favorizante). Indiferent de locul pe care îl ocupă, de cumpărători sau producători, conducerile agenților economici trebuie să declanșeze un control sistematic de natură socio-economică pentru obținerea din activitatea desfășurată a unor rezultate cât mai bune. Se poate deci concluziona că, dacă baza și suprastructura sunt obiective și **controlul este o necesitate obiectivă**.

Dacă baza generează suprastructurile, acestea din urmă acționează asupra perfecționării bazei, a propulsării acesteia înainte.

Una din principalele suprastructuri generate de bază este statul, care la noi ocupă un loc deosebit, fiind definit în Constituția României la articolul 1 alineatul 3 ca stat de drept democratic și social.

Statul joacă un rol deosebit de important în conducerea științifică a societății, în rezolvarea problemelor pe care le ridică construcția socio-economică a țării, mai ales în etapa actuală de tranziție spre economia de piață. Prezența statului de drept democratic și social în ansamblul desfășurării activităților socio-economice, reprezintă indiscutabil o necesitate obiectivă. Elaborarea programului de dezvoltare economico-socială de către statul de drept democratic și social presupune cel puțin trei elemente esențiale:

- a) cunoașterea legităților sociale universal valabile;
- b) acțiunea legilor proprii economiei de piață;
- c) aplicarea justă la condițiile țării noastre și la fiecare etapă de edificare a economiei de piață, a legităților universal valabile și a legilor economice proprii economiei de piață.

În consecință acțiunile întreprinse de statul de drept pentru traducerea în viață a programului de dezvoltare economico-socială, trebuie să corespundă legilor economice obiective, ceea ce presupune perfecționarea continuă a activității economice și sociale, a formelor și metodelor de conducere a întregii economii și impune totodată, nu numai elaborarea de directive, ci și organizarea și exercitarea unui control ferm, sistematic și competent în toate sectoarele vieții economice și sociale. **Aceasta demonstrează cu prisosință că necesitatea acțiunii de control este determinată de cauze obiective, precum caracterul conștient al procesului de transformare a societății și de**

particularitățile legilor economice care acționează în edificarea economiei de piață.

Menționăm de asemenea că practica a dovedit că necesitatea controlului prezintă un caracter obiectiv, întrucât nici o activitate nu se poate desfășura cu randament scontat dacă lipsește controlul, care contribuie la:

- a) îmbunătățirea disciplinei muncii în toate domeniile de activitate
- b) instaurarea unui climat de ordine și disciplină în gospodărirea mijloacelor materiale și bănești
- c) respectarea și aplicarea fermă și intransigentă a legislației țării de către toți membrii societății indiferent de locul pe care îl ocupă
- d) organizarea și conducerea științifică a întregii activități social economice pe baza coordonatelor stabilite la elaborarea programelor de dezvoltare
- e) buna desfășurare a procesului de transformare a deciziei în acțiune și a acțiunii în rezultate mai eficiente, întrucât oricât ar fi de bune deciziile, pentru transpunerea în viață a acestora, a conta numai pe forța justeței lor fără a le controla cum se aplică în practică, înseamnă a adopta o atitudine idealistă și până la urmă a leza interesele generale ale societății.

Ținând seama de cele arătate mai sus, tratarea cu indiferență a controlului de către factorii de răspundere ar aduce imense pagube economiei naționale și ar produce serioase dezechilibre economico-financiare.

Răspunzând la întrebarea dacă controlul este sau nu o necesitate obiectivă, nu trebuie neglijat nici aspectul ce se referă la conștiința oamenilor. A nega necesitatea controlului ca urmare a faptului că în conștiința oamenilor nu mai există unele mentalități înapoiate, retrograde, în special cele ce privesc dobândirea averilor fără muncă, ar însemna o mare greșeală. Controlul, după cum bine este știut, determină o nouă atitudine a oamenilor față de muncă, față de proprietate, stimulează spiritul de inițiativă și răspundere în muncă, stimulează cinstea și corectitudinea.

1.2. ATRIBUTELE MANAGEMENTULUI FIRMEI ȘI CONCEPTUL DE CONTROL FINANCIAR – CONTABIL

Din punct de vedere etimologic noțiunea de „control” provine din expresia latinească „contra rolus”, prin care se înțelege „verificarea unui act duplicat după original”².

Controlul, în *accepciunea lui semantică*, este o *analiză permanentă sau periodică* a unei activități, a unei situații pentru a urmări mersul și pentru a lua măsuri de îmbunătățire. În același timp el semnifică și o *supraveghere continuă*, morală sau materială, ca și *stăpânirea unei activități, a unei situații*. Aspecte interesante relevă, însă, și alte definiții, potrivit cărora controlul este o *verificare, o inspecție atentă a corectitudinii unui act sau o acțiune de supraveghere a cuiva, a ceva, o examinare minuțioasă sau putere de a conduce, ca un instrument de reglementare a unui mecanism, a unui proces*.

---

² Ghiță M., 1995, Controlul financiar componentă a mecanismului economiei de piață, Editura Universitaria, Craiova, pg. 6